

дентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Полтава, 02 трав.–25 трав. 2023 р.). Т. 2. С. 397–399.

4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

5. Офіційна сторінка KPMG. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/services/tax/accounting-and-tax-compliance.html>

УДК 336.71:336.717.1]:(004:330.341.1)

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ ТА СИСТЕМУ БАНКІВСЬКИХ РОЗРАХУНКІВ

В. С. Віндіктова

Анотація. У дослідженні подана інформація про процес цифровізації в банківській сфері, нові технології та способи і системи розрахунків для підприємств. Методологічною основою роботи є системний підхід, наукової об'єктивності, критичного та структурно-системного підходу до літературної та джерельної бази роботи. Специфіка досліджуваної теми передбачає застосування порівняльно-історичного методу, який робить можливість виявити тренди в процесі змін у банківській сфері та системах розрахунків.

Ключові слова: цифровізація, система розрахунків, електронні гроші, облік розрахунків, банківська система.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Банківський сектор зараз переживає трансформацію, де цифровізація є ключовим фактором і сучасним трендом. Інтеграція цифрових технологій у банківську справу позитивно впливає на розвиток всеохопного суспільства, доступність та підвищення якості фінансових послуг, фінансову грамотність і культуру, ефективність управління. Але це також створює нові виклики та загрози для державних органів, як-от збереження конфіденційності інформації, недовіра та обмежений доступ до цифрових технологій, недостатній рівень цифрових компетенцій та кібератаки. Стратегія національної безпеки України визначає пріоритети розвитку цифрових технологій, цифрової трансформації, підвищення цифрової грамотності та безпеки, національної інформаційної інфраструктури [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми. Значний внесок у розвиток теорії та практики банківської системи зробили С. А. Кириленко, В. О. Корнівська, Н. М. Краус та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Технічний розвиток системи не стоїть на місці, тому окремі аспекти цієї проблеми з'ясовано не повністю. Зокрема, ретельнішого дослідження потребують питання цифровізації банківської діяльності та вплив цих змін на діяльність та процеси розрахунків підприємств. Це і зумовило вибір та підтверджує актуальність теми цієї статті.

Метою статті є дослідження впливу цифровізації банківської системи на фінансову та облікову діяльність підприємств.

Основний розділ. Основою Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року є визначені пріоритети. Метою реалізації цієї стратегії є забезпечення фінансової стабільності, сприяння макроекономічному прогресу, підвищення рівня фінансової грамотності та інклюзії, а також сприяння розширенню фінансових ринків та інновацій. Розвиток фінансових ринків та інновацій охоплюється сферою інноваційного прогресу, що передбачає оцифрування економіки, зростання фінансових і цифрових технологій, а також структури фінансового ринку загалом.

Національний банк визначив конкретні пріоритети щодо цифровізації банківської діяльності. Ці пріоритети такі [2]:

Щоб досягти прогресу в галузі цифрових технологій, комп'ютерного дизайну, аналізу великих даних, блокчейну, автоматизації, робототехніки та штучного інтелекту, заплановано кілька ініціатив. Перший пріоритет передбачає створення та затвердження програми фінансування інвестиційних стартапів з метою залучення інвестиційних можливостей. До того ж ІТ-платформи будуть впроваджені в різних галузях промисловості для забезпечення захисту споживачів і регулювання поведінки на ринку. Також будуть докладені зусилля для розробки та впровадження єдиних баз даних і протоколів захисту інформації та правил обміну між базами даних

(зокрема і через API). Нарешті, буде створено платформу аналізу ризиків для аналізу операцій, що проводяться через інформаційні системи Національного банку та підконтрольні об'єкти.

Зараз Центробанк вивчає доцільність випуску цифрової валюти, відомої як електронна гривня. У межах цього дослідження банк планує вести дискусії з різними гравцями платіжного ринку щодо потенційної емісії електронної гривні. До того ж буде підготовлено оновлену концепцію емісії електронної гривні на основі широкого аналізу різних моделей і підходів до її емісії.

Щоб зміцнити кібербезпеку, нам необхідно удосконалити наші методи використання глобальних тестів захисту. До того ж ми повинні оцінити доцільність удосконалення Центру безпеки як засобу покращення кібербезпеки фінтех-підприємств. Розширення доступності публічних реєстрів для учасників ринку вимагає вдосконалення як регуляторної системи, яка регулює доступ до цих реєстрів, так і електронного обміну даними між різними суб'єктами. Створення системи НБУ BankID для дистанційної ідентифікації та онлайн-фінансових послуг стало значним кроком останнім часом. Використання та розвиток хмарних технологій, IT-інфраструктури та електронного документообігу включає багато аспектів. Серед них – створення та автентифікація дата-центру НБУ відповідно до міжнародних вимог Tier IV Uptime Institute, а також посилення нормативних документів, які регулюють використання хмарних технологій.

Цифровізація банківської діяльності принесла численні переваги, а саме прозорість, доступність, оперативне впровадження заходів, простоту та зрозумілість державної політики. Використання послуг електронного документування для банківської реєстрації, ліцензування та звітності спростило регуляторні процедури та спілкування з учасниками фінансового ринку, сприяючи прозорості та запобігаючи корупції. Це також підвищило ефективність фінансових операцій та якість обслуговування клієнтів. Зі впровадженням цифрових IT-технологій споживачі фінансових послуг тепер можуть легко збирати, обробляти та використовувати публічну інформацію для покращення управління заощадженнями, мінімізації фінансових ризиків і захисту своїх прав та інтересів.

Банки в Україні, які лідирують у впровадженні цифрової трансформації, зможуть розширити пропозиції своїх продуктів і послуг у межах власної унікальної екосистеми. Однією з основних цілей впровадження інноваційних досягнень є підвищення рівня конкурентоспроможності як окремих банків, так і банківського сектору загалом. Водночас розширення доступності банківських платіжних послуг є необхідною та об'єктивною вимогою для розвитку Національної платіжної системи в умовах воєнного стану. Зростання цифрової економіки доповнює та змінює наявні технології, оскільки їх перелік оновлюється та модернізується та об'єднується в єдину електронну систему. Це пояснюється появою нейронних технологій, високошвидкісного інтернету, квантових технологій і технологій віртуальної реальності. Отже, інтеграція цифрових технологій у банківську галузь призведе до ряду позитивних економічних і соціальних ефектів, серед яких підвищення доступності фінансових послуг, підвищення ефективності бізнес-процесів і значний внесок у загальне економічне зростання.

Цифровізація змінює методи розрахунків, які використовують підприємства. Електронні гроші – це сучасний спосіб оплати, який використовується для купівлі різноманітних товарів і послуг в інтернеті, і вони мають таку саму точну вартість, що й фізична валюта [7]. З урахуванням визначення поняття «електронні гроші» в нормативних документах [15], а також у працях науковців [1; 3; 7], очевидно, що електронні гроші стосуються одиниць вартості, які зберігаються на електронному пристрої та являють собою грошове зобов'язання емітента в узагальненому визначенні.

Вчені разом із користувачами електронних фондів використовують різні терміни для позначення цифрових валют, зокрема «цифрові гроші», «віртуальна валюта» та «криптовалюта». Хоча «електронні гроші» та «цифрові гроші» часто використовуються як синоніми, між ними є деякі ключові відмінності. За своєю суттю обидва типи валюти є електронними записами, які зберігаються на пристроях і використовуються для електронних платежів. Однак засоби, за допомогою яких ці записи створюються та контролюються, відрізняються. Централізовані емітенти, а саме банки чи системи електронних платежів, зазвичай створюють і регулюють електронні гроші, забезпечуючи їх конвертованість у національну валюту. Електронні гроші зазвичай обмежені для використання в системі, яка їх випустила, і їх конвертація в інші форми валюти може бути обмежена.

Випуск цифрової валюти може здійснюватися центральним банком, як це видно у випадку електронної гривні, яка потім класифікується як електронні гроші. Однак у поточному кліматі цифрова валюта в основному забезпечується децентралізованими системами, як криптовалюти, якими керує мережа користувачів. Внаслідок цього можна зробити висновок, що терміни «цифрова валюта», «віртуальна валюта» і «криптовалюта» є взаємозамінними. Європейський центральний банк називає ці валюти разом «віртуальною валютою», тоді як деякі вчені використовують один із цих термінів для позначення того самого.

Віртуальна валюта слугує засобом обміну, але не має властивостей справжніх грошей. Криптовалюта, з іншого боку, є типом цифрової або віртуальної валюти, яка використовує криптографію для безпечних транзакцій [12]. Варто зазначити, що віртуальні валюти не можна вважати грошима, на відміну від електронних грошей. Вони не випускаються фінансовими установами чи банками і не представляють жодних зобов'язань емітента. Відповідно до Закону України «Про віртуальні валюти» вони не можуть бути використані як засіб платежу або обмінені на товари чи послуги. Однак деякі країни, як-от Україна та Китай, ініціюють пробні програми для національних цифрових валют, які випускаються або плануються до випуску центральним банком і можуть бути використані для купівлі реальних товарів, послуг і робіт. Такі цифрові валюти мають усі властивості грошей. Електронна (цифрова) валюта слугує альтернативою або додатковою валютою до фіатних грошей, володіючи всіма характеристиками справжніх грошей.

Стосовно бухгалтерського обліку, існує значний контраст між електронною та цифровою формами грошей. Електронні гроші зазвичай є оцифрованою версією готівки, яку можна використовувати для безготівкових операцій у різноманітних торгових точках. З іншого боку, цифрові, або віртуальні, валюти зазвичай не використовуються як законний платіжний засіб. Імовірно, вони в основному використовуються для спекулятивної торгівлі на біржах криптовалют.

По суті, віртуальна валюта та криптовалюта є активами або товарами, які не мають матеріальної форми та призначені для перепродажу. Криптовалютні транзакції схожі на торгівлю або обмін нематеріальними активами [11]. Рахунок 335 спеціально призначений для обліку електронної валюти в місцевому Плані рахунків. Як ми бачимо, для обліку цифрової валюти від центрального банку слід використовувати унікальний необмежений рахунок 32 із поточного Плану рахунків. Це має супроводжуватися субрахунками, призначеними для роздрібної та оптової торгівлі, з урахуванням різних форм оплати (табл. 1).

Таблиця 1

Узгодженість складових грошових коштів в обліку і Балансі

Складові грошових коштів	Субрахунки обліку	Рядок балансу
Готівка в касі	301 «Готівка в національній валюті»; 302 «Готівка в іноземній валюті»	Грошові кошти та їх еквіваленти
Кошти на рахунках	311 «Поточні рахунки в національній валюті»; 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»	
Депозити до запитання	313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»; 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»; 351 «Еквіваленти грошових коштів»; 352 «Інші фінансові інвестиції»	
Акредитиви	313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»; 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»	
Кошти у підзвітних осіб	372 «Розрахунки з підзвітними особами»	Інша поточна дебіторська заборгованість
Грошові документи	331 «Грошові документи в національній валюті»; 332 «Грошові документи в іноземній валюті»	Інші оборотні активи
Гроші в дорозі	333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»; 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті»	Грошові кошти та їх еквіваленти
Електронні гроші	335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті»	Грошові кошти та їх еквіваленти
Цифрові гроші (валюта), яка випущена ЦБ	32 «Цифрові гроші, випущені центральним банком» (е-гривня)	Грошові кошти та їх еквіваленти

Складові грошових коштів	Субрахунки обліку	Рядок балансу
Еквіваленти грошових коштів	351 «Еквіваленти грошових коштів»	Грошові кошти та їх еквіваленти
Віртуальна валюта	127 «Інші нематеріальні активи»;	Нематеріальні активи; Запаси
Криптовалюта	28 «Товари»	

Гроші визнаються такими лише тоді, коли вони випущені централізовано та регламентовано і відповідають усім необхідним функції валюти. Це означає, що лише цифрові фіатні гроші, які є загальнодоступними, дозволені державою та мають юридичний статус валюти, можуть вважатися цифровою електронною валютою та визнаватися грошима. Ці види цифрової валюти можуть бути лише у формі безготівкових операцій. Економічна природа віртуальних валют (криптовалют) і національних цифрових валют різна. Віртуальні валюти за своєю суттю є активами, тоді як цифрові (електронні) валюти є формою грошей. Хоча ці валюти можуть мати схожу технологію, це не обов'язково. Віртуальні валюти не є формою грошей і не є електронними грошима.

Рухаючись вперед, основна увага досліджень має бути зосереджена на організації та систематизації облікових записів, які стосуються електронної та цифрової валюти. До того ж вкрай важливо визначити фундаментальні принципи, які сприяють формуванню цих рахунків, і встановити метод обліку первинного спостереження.

Висновки. Національний банк України визначив конкретні пріоритети цифровізації банківської діяльності, серед яких створення програми фінансування стартового інвестування, впровадження ІТ-платформ у різних галузях, розробка єдиних баз даних і протоколів захисту інформації. Банк також вивчає доцільність випуску цифрової валюти, електронної гривні, і вивчає шляхи покращення кібербезпеки для фінтех-підприємств. Очікується, що використання цифрових технологій у банківській галузі підвищить доступність фінансових послуг, підвищить ефективність бізнес-процесів і сприятиме загальному економічному зростанню. Однак існують відмінності між електронними грошима та цифровими валютами, і важливо встановити метод обліку для первинного спостереження.

Abstract. This study provides information on the process of digitization in the banking sector, new technologies and methods and systems of calculations for enterprises. The methodological basis of the work is a systematic approach, scientific objectivity, critical and structural-systemic approach to the literary and source base of the work. The specificity of the researched topic involves the use of a comparative-historical method, which makes it possible to identify trends in the process of changes in the banking sphere and settlement systems.

Keywords: digitalization, settlement system, electronic money, settlement accounting, banking system.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Банківська система України під час війни. URL: <https://vikna.tv/stylzhyttya/pidgotovka-ta-mizhnarodna-pidtrymka-shho-dopomoglo-bankivskij-systemiukrayiny-vystoyaty-na-pochatku-vijny/>
2. Верес І. Поняття та ознаки електронних грошей. Підприємництво господарство і право. *Цивільне право і процес.* № 8. 2017. С. 15–19.
3. Гринчук М. І. Фінансовий облік електронних грошей. Секція 4. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит. 2019. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-3204>
4. Дзюблюк О. Інноваційні напрями розвитку банківського бізнесу в умовах глобалізаційних змін економічного середовища. Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 176–179.
5. Цифрова валюта у світі та в Україні: правове регулювання, судова практика, цифрові валюти, е-гривня, віртуальні активи криптовалюти / В. Г. Дрозд, О. Ю. Дрозд, Д. В. Журавльов, С. В. Петков. Київ: «Центр учбової літератури», 2022. 298 с.
6. Заруцька О. Оцінювання бізнес-моделей банків України за методом структурно-функціональних груп. URL: <http://uninbank.dp.ua/news/665-otsinyuvannya-biznes-modelejbankiv-ukrajini-zametodomstrukturno-funktsionalnikh-grup>
7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019#Text
8. Мокієнко Т. В., Прийдак Т. Б., Ліпський Р. В. Електронні гроші: сутність, класифікація та облікове відображення. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка».* 2019. № 6. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6_2019/37.pdf
9. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

10. Облікова ставка Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/stages/archive-rish>
11. Онищенко В. Криптовалюта: бухоблік і декларування. 2022. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/9106-kriptovalyuti-pravoviy-status-oblk-deklaruvannya-2021>
12. Орехов М. О., Орехова Т. В. Цифрові валюти у світовій фінансовій системі: переваги, недоліки, ризики, регулювання. *Економіка і організація управління*. 2020. № 4(40). С. 27–41.
13. Про віртуальні валюти: Закон України № 2074-IX від 17.02.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
14. Про платіжні послуги: Закон України № 1591-IX від 30.06.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
15. Сучасні технології бізнес-аналітики як інструмент для підвищення бізнес-комунікацій компанії / П. Пуцентейло, А. Довбуш, Т. Бінчаровська, В. Гомотюк. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2022. Випуск 1–2. С. 29–40.
16. Стовпова А. С. Класифікація електронних грошей для цілей бухгалтерського обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 14. С. 60–64.
17. Трансформація та діджиталізація банку під час війни: досвід IBOX BANK. URL: <https://ua.news.ua/money/transformatsyya-y-dydzhytalyzatsyya-banka-vovremya-voyny-opyt-ibox-bank>

УДК 331.108:355.48

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В УМОВАХ ВІЙНИ

Д. О. Данилюк, Г. В. Серета

Анотація. У статті аналізуються актуальні методи управління персоналом в умовах російсько-української війни. Зокрема, систематизовано класифікації методів управління персоналом, визначено зміст та склад кожної з груп методів. Проаналізовано та обґрунтовано виклики до управління персоналом на перших та подальших етапах повномасштабної війни. Продемонстровано трансформацію методів управління персоналом у відповідь на виклики тривалої війни та повоєнного відновлення. На основі аналізу статистичних даних, опитувань роботодавців щодо використання ними методів управління персоналом доведено, що на перших етапах війни актуальними були організаційні та адміністративно-правові методи управління персоналом, на подальших етапах війни – соціально-психологічні. У період повоєнного відновлення основна увага має приділятися економічним методам управління персоналом.

Ключові слова: персонал, людські ресурси, методи управління персоналом, війна.

Вступ. Тривала та безпрецедентна у ХХІ столітті за масштабами війна на теренах Європи стала новим викликом для українського бізнесу. Етап шоку, який відчули люди, підприємства та організації, з 24 лютого 2022 року наразі змінився іншими стадіями переживання горя, зокрема депресією і водночас пристосуванням до життя та ведення бізнесу в умовах війни. З огляду на дані, опубліковані Державною службою статистики, після різкого падіння протягом перших місяців повномасштабного вторгнення росії в Україну і подальшого скорочення у 2022 – початку 2023 року, у другому кварталі валовий внутрішній продукт зріс на 19,5 % у річному обчисленні [1]. Ймовірно, це свідчить про те, що українська економіка починає поступово виходити зі стану глибокої депресії. Людські ресурси є визначальним чинником економічного розвитку підприємств, тому дослідження особливостей управління ними в умовах тривалої повномасштабної війни є вкрай актуальним.

В Україні фактично склались унікальні умови функціонування бізнесу під час війни та дії воєнного стану. Схожими були хіба що умови розвитку держави Ізраїль з першої Війни за незалежність (1947–1949 рр.) і до сьогодні, коли Ізраїль був учасником 14 визнаних ним війн, і наразі стає на захист своїх територій, громадян та державності. Однак відмінності у характері як війни (війна з етнічно та релігійно близьким народом), так і у функціонуванні економік України та Ізраїлю є. Українська економіка не була від моменту проголошення війни мілітаристською (на оборонну галузь виділялась мізерна частка ВВП), українське суспільство досі не сприймало саму ідею немирної країни, і досі людські ресурси країни не готові проходити військову підготовку, і баченням країни є бачення мирного життя за європейськими стандартами. Економічний базис української економіки є більш сировинним: агропромисловість, видобувна галузь та металургія передбачають більшу залученість людського ресурсу, значні виробничі площі та незначну частку доданої вартості, порівняно з науко-місткими галузями (електроніка, виготов-